

Bela krajina
SRČNIH LJUDI

Vplivi turizma na kulturo

december 2025

Bela krajina je izrazito kulturno zaznamovana regija, katere identiteto oblikujejo bogata nesovna in snovna dediščina, tradicionalni običaji, arhitektura, jezik, folklor ter literarna in zgodovinska zapuščina. Turizem v regiji se v veliki meri razvija prav na osnovi kulturnih vsebin, zato sta kultura in turizem medsebojno tesno povezana in soodvisna.

Preplet turizma in kulturne dediščine

Kulturna dediščina predstavlja eno ključnih motivacij za obisk Bele krajine. Gradovi, muzeji, spominske hiše, sakralna dediščina, ljudsko izročilo ter prireditve omogočajo obiskovalcem avtentično izkušnjo prostora. Turizem s tem ne deluje zgolj kot porabnik kulturnih vsebin, temveč tudi kot spodbujevalec njihovega ohranjanja, interpretacije in ponovne oživitve.

Razvoj kulturnega turizma spodbuja prenavo objektov kulturne dediščine ter njihovo prilagoditev sodobnim obiskovalcem z uporabo interaktivnih, digitalnih in izkustvenih pristopov. Takšni posegi omogočajo boljše razumevanje kulturnega konteksta, hkrati pa dediščino približujejo širšemu krogu obiskovalcev, zlasti mlajšim generacijam.

INVESTICIJE IN PROJEKTI

1. Celovita prenova Kulturnega doma Črnomelj

S projektom Celovita prenova Kulturnega doma Črnomelj (EŠD 89) bo poleg ohranjanja kulturne dediščine bistveno izboljšana možnost razvoja kulturnega turizma in posledično vseh s turizmom povezanih dejavnosti v Črnomlju, v Beli krajini in tudi v Sloveniji.

Cilji projekta:

- ohraniti kulturni dom ter njegovo izredno kulturno bogastvo za sedanje in bodoče rodove,
- spodbuditi ponovno uporabo in raznoliko rabo spomenika kot pomembne kulturne dediščine,
- povečati vključenost kulturne dediščine v turistično ponudbo ter spodbuditi k ustreznejši trajnostni valorizaciji kulturne dediščine v turistični ponudbi,
- pospešiti turistično in gospodarsko okrevanje in trajnostni razvoj podeželskega območja, občine in regije ter prispevati k razvoju na državni ravni,
- spodbuditi povezanost lokalnega okolja z obnovljeno kulturno dediščino ter s tem dvigniti zadovoljstvo in kakovost življenja v lokalni skupnosti,
- omogočiti tudi ranljivim skupinam vključenost in uporabo potencialov kulturne dediščine,
- ustvariti nova delovna mesta,
- izboljšati pogoje za poslovanje in delovanje zaposlenih v turizmu.

2. Prenova gradu Črnomelj, 2025

Projekt v ospredje postavlja inovativne vsebine in sodobne pristope k interpretaciji dediščine. Prenovljeni prostori so opremljeni z interaktivnimi in digitalnimi rešitvami, ki omogočajo sodobno predstavitev zgodovinskih zgodb plemiške rodbine von Tschernembl ter življenja na gradu skozi stoletja. Obiskovalci si bodo lahko ogledali tudi kopije srednjeveškega orožja in druge tematske zbirke ter zgodovino spoznavali na interaktiven način.

V prostorih je nameščena nova tehnična oprema, ki omogoča izvedbo razstav, koncertov, porok in drugih kulturnih, protokolarnih ter družabnih dogodkov. Prenovljeni so tudi grajska klet, razdelilna kuhinja za potrebe prireditev ter trgovina s spominki in lokalnimi izdelki.

V okviru projekta so nastali trije novi turistični produkti: Postani grajski mojster, Grajski časovni stroj in Grajska noč ognja in plesa, ki povezujejo zgodovino in sodobne tehnologije. Grad Črnomelj tako znova postaja živ, dostopen in ustvarjalen prostor zabavnega učenja, kulturnega dogajanja in druženja v mestnem jedru. Povezava: <https://www.crnatelj.si/sl/za-obcane/novice/2025120220464479/slovesno-odprtje-prenovljenega-gradu-crnatelj/>

3. Obnova Spominske hiše Otona Župančiča: Župančičev svet, 2025

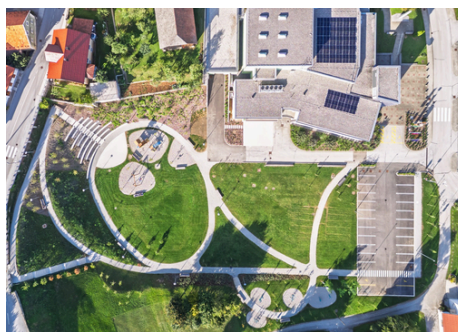
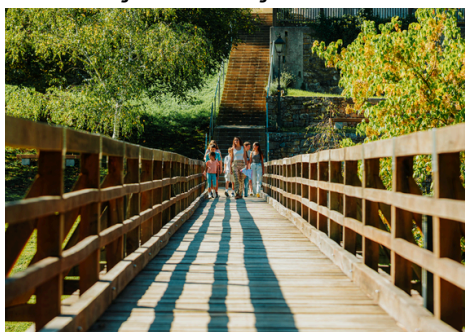
Izvajanje projekta je predvideno v obdobju 2025–2028, njegov namen pa je celovita obnova ter vsebinska nadgradnja Spominske hiše Otona Župančiča v Vinici. Občina želi s tem ohraniti in oživiti pomemben kulturni spomenik ter okrepiti kulturni turizem v Beli krajini.

Nove interaktivne vsebine bodo obiskovalce vodile skozi tematske sobe, poimenovane po pesniških zbirkah (Pisanice, Ciciban, Uganke, Mehurčki), kjer bodo z uporabo dotikalnih zaslonov, zvočnih zapisov, hologramov in ustvarjalnih izzivov vstopali v pesnikov svet jezika in domišljije. V pritličju bodo urejeni sprejemni prostori in manjša trgovina, v kleti pa multimedijski prostori in garderoba.

V okviru projekta bosta razvita tudi dva nova kulturno-turistična produkta: Čaša opojnosti ter Župančičev svet skozi pesnikova očala, vključena v celoletni program doživetij in povezana z lokalnimi partnerji. Promocija bo podprta z dvojezično spletno stranjo, digitalnim oglaševanjem in študijskimi obiski, vrhunec projekta pa bo leta 2028, ob 150-letnici Župančičevega rojstva. Leto 2028 je razglašeno za Župančičevo leto.

4. Prenova Ajdovega zrna in mosta čez Lahinjo, 2025

V sklopu projekta 'Po poteh skrivnostnega obiskovalca' je bil prenovljen leseni most čez reko Lahinjo, ki povezuje staro črnomaljsko mestno jedro in območje Majer in urejena sprehajalna pot (zasaditve, interpretacija naravnih znamenitosti s poudarkom na ohranjanju narave, medoviti zeliščni vrt s tremi doživljajsko didaktičnimi vsebinami,...). Prav tako je bila urejena lokacija Ajdovega zrna, kot vstopna in končna točka za obiskovalce mestnega jedra. Interpretacija tematske poti, ki je urejena v okviru projekta, vključuje aktivno spoznavanje narave, zgodovine, kulture in mestnega okolja. Staro mestno jedro Črnomlja je bogatejše za nova doživetja, ki bodo pripomogla k dvigu kakovosti turistične ponudbe občine Črnomelj in destinacije Bela krajina.

5. Dragulji Metlike, 2025

Gre za enega ključnih projektov občine Metlika, ki prinaša pomembno izboljšanje turistične infrastrukture v metliškem mestnem jedru.

Urejen je parkirni prostor s sanitarijami, eko otok, ozelenjen atrij ter postavljen večnamenski oder na območju za gradom. Prenovljen je tudi grajski vrt, ki bo nudil čudovito okolje za različne prireditve na prostem. V ta namen je izza metliškega gradu postavljen tudi oder. V sodelovanju z lokalnimi ponudniki in drugimi deležniki so v razvoju 3 turistični produkti: Skrivnosti grajskega vrta, Košarico ljubezni in Metliški dragulji.

6. »Konzum – Hiša ustvarjalnosti«

S projektom »Konzum – Hiša ustvarjalnosti« bo v letih 2026–2028 izvedena celovita obnova kulturnega spomenika lokalnega pomena – nekdanje meščanske hiše Konzum na Trgu svobode 3 v Metliki. Stavba je trenutno prazna, v slabem stanju in brez namembnosti, a ima izjemen arhitekturni, zgodovinski in kulturni potencial. Primarni cilj projekta je zaščita in revitalizacija kulturnega spomenika ter oživitev starega mestnega jedra Metlike, ki je opredeljeno kot funkcionalno degradirano območje. Prenovljeni objekt bo preurejen v večnamenski kulturno-izobraževalni in turistični prostor, ki bo odprt za lokalno skupnost, obiskovalce in ustvarjalce.

Po prenovi bo stavba vključevala naslednje vsebine:

- večnamenski prireditveni prostor z možnostjo predavanj, koncertov in nastopov,
- kavarna z lokalnimi izdelki in možnostjo manjših dogodkov,
- prostore glasbene šole za pouk in vaje,
- mansardni hostel s prenočišči za gostujoče skupine, delavnice ali umetniške rezidence (do 21 ležišč),
- digitalni kotichek z virtualnim doživetjem produkta Po sledih mojstrov in interpretacijo kulturne dediščine,
- restavrirane šablonske poslikave iz začetka 20. stoletja, predstavljene javnosti,
- popolno dostopnost za vse uporabnike, vključno z gibalno oviranimi osebami,
- poseben prostor za netopirje, v okviru ohranjanja naravne dediščine.

7. Ureditev parka pri KC Semič (akronim: Pot kulture kraja), 2025

Občina Semič je s projektom 'Pot kulture kraja' uredila območje ob Kulturnem centru Semič in mu dala številne vsebine:

- sprehajalno-tematsko pešpot,
- površine za oddih, rekreacijo in igro,
- brežino za zimsko sankanje,
- letno gledališče z amfiteatrom,
- javni pitnik vode,
- nova parkirišča in garažni prostor,
- vkopan zbiralnik vode s prostornino 16 m³,
- obsežne zelene površine z avtohtonimi rastlinami.

Park v neposredni bližini kulturnega centra bo tvorno vplival na njegovo delovanje. Redno ga obiskujejo družine, mladi in upokojenci, ki se tako postopoma navajajo obiskovati kulturni center. To je še posebej pomembno za otroke, saj bodo sčasoma posvojili okolico in center ter postali redni obiskovalci kulturnih programov. Otroci in mladina lahko svojo odvečno energijo sprostijo na igralih, kar jim omogoča lažje spremljanje vsebin. Pri načrtovanju prihodnjih programskih enot je park vključen kot dodatno prizorišče.

Gre za izjemno primerno okolje za izvajanje prireditev na različnih lokacijah v parku na bolj sproščen način, kar pomembno prispeva k doživljanju naravnih in kulturnih vsebin.

Otvoritev Semiškega parka 2. 10. 2025, povezava do novice

<https://www.semic.si/post/1170439>

8. Vaško središče Osojnik, 2022

Izvedba projekta omogoča najboljši možni način koriščenja skupnih površin, saj predstavlja pristop k celostnemu urejanju javnih površin za rekreacijo in prosti čas, ki uporabnikom ponujajo varno, prijazno in bogato okolje za spoznavanje dediščine, krepitev medgeneracijskega sodelovanja in povezovanja ter integracijo socialno in drugače izključenih ranljivih skupin v družbo.

Vaško središče Osojnik ponuja kraju in občini številne razvojne možnosti, saj se na urejeno središče veže razvoj mnogih dejavnosti tako na kulturnem, športnem, rekreacijskem, turističnem in gospodarskem ter drugih področjih.

Otvoritev Vaškega središča Osojnik, 5. 11. 2022, povezava do novice

<https://www.semic.si/post/697068>

9. Pregled arhivskega gradiva gradov in gospostev Krupa in Pobrežje ter posesti Pusti Gradec, Vinica, Gradec in Mržljaki, 2023/2024

Vse tri belokranjske občine so sofinancirale projekt popisa in pregleda arhivskega fonda SI AS 749, ki vsebuje gradivo gradov in gospostev Krupa in Pobrežje ter posesti Pusti Gradec, Vinica, Gradec in Mržljaki.

Vsebuje namreč gradivo zgoraj omenjenih gospostev in posestev, kakor tudi francoskih merij (občin) za čas 1809–1813 in sedmih glavnih občin Bele krajine 19. stoletja (Črnomelj, Metlika, Semič, Gradac, Drašiči, Pobrežje in Sinji Vrh), do leta 1850. Omogoča izjemen vpogled v upravno, ekonomsko, sodno in bivanjsko dinamiko Bele krajine skozi zadnjih 250 let.

Fond SI AS 749 bo omogočil dosedaj neprimerljivo natančne znanstvene in poljudne študije o Beli krajini ter posledično obogatil naše lastno razumevanje dežele, razvoja njenega gospodarstva, uprave, mest, vasi in gospostev ter ponudil premnoge nove zgodbe za potrebe izobraževanja, turizma, promocije, državnih in evropskih razpisov.

Aktivnosti za ohranjanje kulturne dediščine

Peka belokranjske pogače kot 5* doživetje

Belokranjska pogača je regionalno značilna jed, ki jo na območju Bele krajine pripravljajo vse leto. Danes jo ponujajo predvsem kot dobrodošlico ob prihodu gostov in kot prigrizek k vinu ali mesnim jedem. V letu 2024 je produkt 'Prelomi belokranjsko pogačo' s prijatelji, ki ga izvajajo v Hiši dobrot Bele krajine postal prvo belokranjsko 5 zvezdično doživetje.

Košnja Nerajskih Lugov

Krajinski park Lahinja vsako leto organizira dogodke, ki negujejo kulturno dediščino dragatuškega okoliša. Eden izmed najbolj obiskanih je vsakoletni dogodek "Pokosimo Nerajske luge", ki prikazuje ročno košnjo, klepanje kose in grabljenje trave. Dogodek ohranja kulturno dediščino in povezuje lokalno prebivalstvo.

Odprta vrata Bele krajine

Odprta vrata Bele krajine je projekt, ki združuje ponudnike in na enem mestu ponuja nabor terminov, ko so njihova vrata odprta. Projekt združuje muzeje, vinske kleti, ponudnike športnih aktivnosti, krajinske parke itd. in s tem pospešuje turistični obisk destinacije.

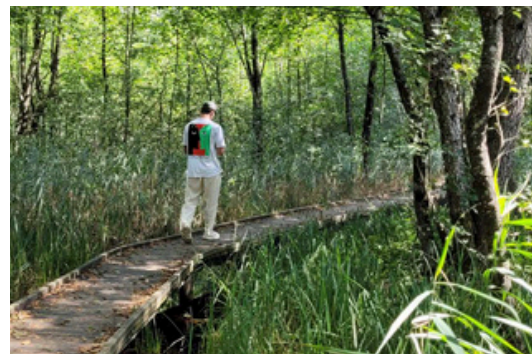
Belokranjsko

Teritorialna znamka Belokranjsko od leta 2024 vodi k večji prepoznavnosti belokranjske kulinarike, rokodelstva in lokalne samooskrbe. Belokranjsko predstavlja mozaik sonaravno pridelanih, predelanih in izdelanih lokalnih posebnosti, ki so plod zemlje, znanja in dela rok prebivalcev Črnomlja, Metlike in Semiča. Ob koncu leta 2025 je družina znamke Belokranjsko štela 50 ponudnikov.

Postani belokranjski mojster

Bela krajina slovi po izjemni kulturni in etnološki dediščini, ki jo ohranjajo številni lokalni mojstri rokodelci. Z željo po promociji ročnih spretnosti in ohranjanju tradicije, smo v destinaciji oblikovali turistični produkt Belokranjski mojster, ki obiskovalcem omogoča učenje ročnih spretnosti in izdelavo lastnega spominka.

Z doživetjem Belokranjski mojster se tradicionalnih obrti, kot so izdelovanje pisank, polstenje, kvačkanje in vezenje po štetih nitih, lahko turisti naučijo pri izkušenih izdelovalkah.

Kulturni dogodki

Bela krajina slovi po etnoloških dogodkih, ki jih še vedno skrbno negujemo. V začetku leta začnemo ob Veliki noči:

Vuzemski plesi in igre v Metliki

Vuzemski plesi in igre se odvijajo na velikonočni ponedeljek v srednjeveškem jedru Metlike in so sestavljeni iz plesanja metliškega kola in plesnih iger: rešetca, al' je kaj trden ta vaš must, robčeci, kurji boj in turn. Ta star obred brez glasbe privablja vsako leto več gledalcev, kar pomaga destinaciji pri desezonalizaciji, hkrati pa ohranja 130 let staro tradicijo.

Jurjevo

Bela krajina je v Sloveniji znana po Zelenem Juriju, fantu, odetega v brezove veje, ki vsako leto 24. aprila (na god sv. Jurija) prinese pomlad. Mitski lik Zelenega Jurija izhaja iz slovanskih verovanj predkrščanske dobe, ki kaže cikličnost življenja in leta, je v Beli krajini zahvaljujoč staremu obredju še vedno prisoten tako v vaseh kot v mestnem jedru Črnomlja. Jurjevo in juraške pesmi so nesnovna dediščina Bele krajine, ki jasno kaže avtentičnost in posebnost Bele krajine v slovenskem prostoru.

Vinska Vigred

Ena od tradicionalnih dogodkov, kjer se slavi vino in njegove pridelovalce. Vinarstvo je v Beli krajini prisotno že več kot 600 let. Vinska vigred s svojim kulturnim programom privablja v pomladnem delu leta številne obiskovalce, ki skupaj z belokranjci slavijo dediščino vinarstva.

Jurjevanje

Najstarejši folklorni festival v Sloveniji, ki je v letu 2024 praznoval 60 let, privablja ljubitelje ljudske glasbe, petja in plesa. Festival se odvija v mesecu juniju. Pester kulturni program je ustvarjen tako iz belokranjskih, drugih slovenskih, in svetovnih folklornih skupin.

Zaključek poletja na Sem'škem placu

Nekoč tradicionalna Semiška ohcet se je za nekaj časa prelevila v Zaključek poletja na Sem'škem placu, kjer se še vedno odvija kulturni program, ki popestri bivanje turistov ob samem vrhuncu poletja.

Turizem ima na kulturo v Beli krajini pomemben in pretežno pozitiven vpliv. Sredstva, zbrana iz turistične takse, ter neposreden finančni priliv s strani obiskovalcev, tudi v zasebnem sektorju, omogočajo več priložnosti za obnovo, vzdrževanje in vsebinsko nadgradnjo kulturne dediščine. Spoštljiv odnos obiskovalcev ter njihovo zanimanje za lokalno zgodovino in tradicijo dodatno spodbujata domačine k ohranjanju in ponosnemu predstavljanju lastne kulturne identitete.

Ob ustreznem upravljanju lahko turizem deluje kot pomembno orodje za varovanje, oživljanje in trajnostni razvoj kulturne dediščine, hkrati pa prispeva k družbenemu in gospodarskemu razvoju destinacije.

Pozitivni vplivi turizma na kulturo

- ohranjanje, valorizacija in sodobna prezentacija kulturne dediščine v muzejih in razstavnih prostorih,
- oživljanje dediščine s prireditvami, festivali in novimi vsebinami,
- prenašanje nesnovne dediščine na mlajše rodove preko dogodkov, delavnic in promocijskih aktivnosti,
- večja ozaveščenost lokalnega prebivalstva in obiskovalcev o pomenu in vrednosti dediščine,
- krepitev in ohranjanje identitete prebivalcev destinacije,
- oživljanje dediščine za turistične ogleda (npr. prikazi ročnih in tradicionalnih tehnik)
- uporaba nepremične kulturne dediščine v turistične namene (nastanitve, gostinski obrati, prizorišča dogodkov),
- označevanje in informiranje o dediščini s tablami na tematskih poteh in v naseljih,
- spodbujanje obiska dediščine in s tem povezani prihodki od vstopnin v muzejih,
- motivacija za izdelavo in prodajo izdelkov tradicionalnih tehnik ter replik dediščine kot spominkov,
- možnosti izobraževanja in zaposlovanja na področju kulturnega turizma,
- večje možnosti pridobivanja nepovratnih sredstev za projekte kulturne dediščine v razvitih turističnih destinacijah,
- povečan interes lokalne skupnosti za obnove in urejanje kulturne dediščine.

Negativni vplivi turizma na kulturo

- odpadki, neustrezno parkiranje, motenje zasebnih posesti v okolici nepremične kulturne dediščine,
- nenadzorovana ali neprimerna uporaba dediščine (npr. plezanje po ruševinah gradov)
- neustrezno nameščanje informacijskih tabel na objekte dediščine,
- neestetske in nestrokovne ureditve ob ali na objektih kulturne dediščine s strani turističnih ponudnikov.

Možni negativni vplivi v prihodnje

- spremembe ali izguba avtentičnosti ob vnašanju tujih tradicij in praks (npr. tuji prazniki)
- izguba avtentičnosti v primeru dajanja prednosti turističnim vsebinam pred izvirnimi lokalnimi običaji,
- vandalizem,
- preobremenjenost kulturnih objektov in s tem povečano tveganje za poškodbe dediščine.

Za dolgoročno zmanjševanje negativnih vplivov in izboljšanje izkušnje obiskovalcev je nujna priprava celovitih upravljavskih načrtov, ki vključujejo tudi oceno turistične zmogljivosti posameznih enot. Čeprav imajo objekti ustrezno pravno zaščito, ta ureja predvsem posege v dediščino, ne pa upravljanja turističnega obiska.

Zaključki in napotki za upravljanje kulturne dediščine v Beli krajini

- Dopolnitev seznama kulturne dediščine: Razmislimo o vključitvi dodatnih pomembnih enot nepremične in nesnovne dediščine, da bo naša ponudba celovita in bo predstavljala bogastvo regije.
- Izboljšanje turistične infrastrukture: Zagotovimo osnovno infrastrukturo (parkirišča, sanitarije, informativne table, organizirano vodenje), da bodo enote dostopne in prijazne obiskovalcem.
- Povečanje dostopnosti in upravljanja: Pripravimo upravljaljske načrte in določimo jasne dogovore o upravljanju posameznih lokacij, s čimer bomo zagotovili varno in trajnostno uporabo dediščine.
- Povečanje finančne podpore: Razmislimo o dodatnih proračunskih sredstvih za obnovo, vzdrževanje in prezentacijo nepremične kulturne dediščine ter izkoristimo možnosti sofinanciranja prek razpisov.
- Krepitev medobčinskega sodelovanja: Spodbujajmo skupne projekte med občinami za interpretacijo, promocijo in upravljanje dediščine, saj ta presega lokalne meje.
- Oživljanje nesnovne dediščine: Podpirajmo nosilce tradicionalnih znanj, kot so slamokrovstvo, suhozidna gradnja, kuhanje apna, vezenje ali izdelava lanenega platna, izdelava pisank in drsank in vključimo ta znanja v turistične programe.
- Vključevanje lokalne skupnosti: Aktivno vključimo lokalne prebivalce in potencialne nosilce nesnovne dediščine v stalno turistično ponudbo ter vzpostavimo finančne mehanizme za dolgoročno ohranjanje njihovega znanja.
- Celovit pristop k trajnostnemu kulturnemu turizmu: Razvijajmo strategije, ki ohranjajo avtentičnost dediščine, izboljšujejo izkušnjo obiskovalcev in spodbujajo ponos ter identiteto lokalnega prebivalstva.

Nenazadnje imamo v Strategiji razvoja turizma Bele krajine vizijo: Ponosna in povezana destinacija za ohranjeno naravo in **KAKOVOSTNO AVTENTIČNO PONUDBO**.

Pripravila:
Tamara Lončarić,
DMO Bela krajina